Пошукі душы

Уладзімір Шугля — аўтар паэтычных зборнікаў на беларускай і рускай мовах, член Саюза пісьменнікаў Саюзнай дзяржавы Расіі і Беларусі, Саюза пісьменнікаў Беларусі, Ганаровы Генеральны консул Рэспублікі Беларусь у Расіі. Яго вершы публікаваліся ў часопісах «Наш современник», «Молодая гвардия», «Нёман», «Невский альманах» і інш.

У апошні зборнік паэта «Закатов поздних собеседник» увайшлі яго найлепшыя вершы розных перыядаў творчасці. Кніга лірыкі выйшла ў 2022 годзе ў «Курганскай гарадской друкарні». Зборнік складаецца з двух раздзелаў «Пад сэрца шатамі» (2019—2021 гг.) і «Па старонках друкаваных выданняў», якія таксама дзеляцца на главы.

Вершы У. Шуглі — гэта не сучасныя мадэрнісцкія эксперыменты, абарваныя з'едлівыя фразы і вострыя вуглы. Хутчэй наадварот: яго творчасць па стылі больш асацыіруецца з вершамі рускіх класікаў: Пушкіна, Ясеніна і Лермантава, а да твораў апошняга ў ёй можна знайсці прамыя спасылкі:

В сознанье — рваные туманы…
И жажда…Пить…
И отчий кров,
Как белый парус в океане
Несёт живой воды любовь.

Вобраз ветразя выкарыстоўваецца не адзін раз, але, зразумела, у творах знаёмым здаецца не толькі ён. Руская вёска, прастор, воля, любоў, апалае лісце, белая тройка — гэтыя вобразы вядомы ўсім яшчэ са школы. Кожнаму з іх знаходзіцца месца і ў творах Шуглі. Аднак маляўнічая пейзажная лірыка не адзіны складнік яго вершаў. У іх таксама можна знайсці ўспаміны пра юнацтва і яго памылкі, лёгкі смутак, які пераходзіць у невыносную горыч, «думкі-пчолы і думкі-птушкі», надакучлівую бессань і ўспаміны пра родных і блізкіх. Нават калі чытач не знаёмы з асобай аўтара, ён усё роўна можа вызначыць, што гэтыя вершы напісаў не юны паэт, а ўжо дарослы мужчына, які пражыў доўгае жыццё:

Я старею не годами,
А потерями родных,
Не услышать голос мамин,
Голоса сестер моих.

А гэтыя пачуцці блізкія многім людзям, бо звычайна смерць родных здаецца нам значна больш страшнай, чым наша ўласная... Аднак у аўтара ўсё ж такі засталіся іншыя родныя людзі: сын, унук і дачка. Ім ён і прысвячае верш, які можна супрацьпаставіць папярэдняму. Там была памяць, туга, а тут рэальнасць і ўсведамленне таго, што ты патрэбны сваім дзецям. Дапамагчы парадай, адказаць на пытанне, падбадзёрыць або падзяліцца важным жыццёвым вопытам.

Выкарыстоўвае У. Шугля ў сваіх вершах і рэлігійныя матывы. Бог, храм, грахі згадваюцца ў многіх яго творах. Але тэмай яго лірыкі яшчэ часцей становяцца душэўныя пошукі. Душа паэта імкнецца ўвысь,у бязмежнае сіняе неба, за аблокі.

Разважае аўтар і на іншыя філасофскія тэмы. Задаецца пытаннем, што такое каханне, і сам на яго адказвае. Ён пералічвае розныя яго іпастасі, але спыняецца на той, якая бліжэй за ўсё. Для яго каханне не запал, хвароба або безразважнасць. Ён выбірае яе больш светлы, спакойны, летуценны бок, бачыць у ёй гаючую гармонію.

У цэлым паэзія Уладзіміра Шуглі лёгкая для ўспрымання. Калі вы любіце класічную рускую паэзію, то і зборнік «Заходаў позніх суразмоўца» вам спадабаецца.

Валерыя ГАЎРУКОВІЧ

У скарбніцу айчыннага прыгожага пісьменства

Гісторыя падарыла нам колькі вялікіх твораў, без якіх нельга ўявіць сусветную культуру, — помнікі чалавечай думкі, што сталі не толькі нацыянальнымі шэдэўрамі, але і здабыткам усяго чалавецтва. І гонарам для кожнай краіны з'яўляецца магчымасць знаёміцца з імі на сваёй мове. Часта такой справай займаюцца буйныя інстытуцыі, бо работа гэта складаная і энергаёмістая, але бывае так, што за яе бяруцца рупліўцы, якія лічаць унутраным абавязкам спрычыніцца да такой важнай задачы.

Ужо колькі гадоў у гэтым кірунку плённа працуе перакладчык Ігар Кулікоў. Менавіта дзякуючы яму мы маем магчымасць прачытаць па-беларуску «Рыгведу. Кола I», «Аповед пра Шакунталу», «Воблачны вястун» Калідасы, а зараз і выбраныя аповеды з першага вялікага эпасу Індыі «Магабгарата».

Перакладчык да справы сваёй падыходзіць з акадэмічнай грунтоўнасцю, у чым можна пераканацца пазнаёміўшыся з уводзінамі, дзе Ігар Кулікоў на 67 старонках тэксту знаёміць нас з гісторыяй «Магабгараты», паэтычнымі памерамі, у якіх выкананы твор, і асаблівасцю перадачы іх на беларускай мове, а таксама спыняецца на асаблівасцях перакладу эпічнай паэзіі.

Варта зазначыць, што Ігар Кулікоў абазнаны не толькі ў санскрыце, але і ў стараанглійскай, старайсландскай і стараславянскай мовах. Добрае веданне старажытных эпасаў, а таксама рэтраспектыўны погляд на развіццё беларускай мовы дазволілі падысці да перакладу з адпаведным інструментарыем, прыстасаваным для пастаўленай задачы.

Калі чытаеш пераклад, узнікае адчуванне, што на беларускую мову ён быў перастворaны не зараз, а ў пару старажытных багоў і эпічных тэкстаў, якіх так не стае беларускай літаратуры, з лексікай высокага стылю і такім нязвыклым, але інтуітыўна блізкім словаўтварэннем.

З першых *шлокаў (двухрадкоўяў, якімі напісана Магабгарата)* перад намі разгортваецца вялікі тэкст індыйскай культуры, а праз пэўную архаізацыю мовы беларускай ствараецца арганічная атмасфера прысутнасці ў тых далёкіх часах, калі быў напісаны твор:

Аповед пра Паўш'ю
Частка 3

13. Падышоў да Сомашраваса, Джанамэджая, сын Парыкшытаў, вырашыў ўзяць яго за ачольніка.
14. Пакланіўшыся таму рышы, ён прамовіў: «Багавіты, хай твой сын будзе маім ачольнікам!»
15. Пачуўшы гэта, той адказаў: «О Княжа, мой сын нарадзіўся ад змяі. Вялікі жарбіт і бездакорны вучань, ён быў зачаты сілаю маёй жарбы і вырас у чэраве той змяі, што выпіла майго семені. Ён зможа суняць любы ўчынены табою грэх, акрамя злачынства супраць Вялік-бога. Аднак мой сын даў адзін таемны зарок: калі які-небудзь брагман што-небудзь у яго папросіць, то ён яму тое і аддасць. Калі гэта не пужае цябе, то бяры яго!».

Вось як тлумачыць свой падыход да працы сам Ігар Кулікоў: «…дадзеная кніга — гэта перадусім паэтычнае перастварэнне, і, працуючы над ёй, перакладчык бачыў сваёй галоўнай задачай стварыць падобны да санскрыцкага паэтычны тэкст, які б гучаў так, нібыта МБ [«Магабгарата» — заўвага аўтара] была ад пачатку складзена на беларускай мове. Гэтым абумоўлена і імкненне захаваць зыходныя паэтычныя памеры, і перакладанне некаторых санскрыцкіх слоў, якія звычайна пакідаюць у транслітарацыі, і пэўная вольнасць у абыходжанні з формуламі і формульнымі выразамі, якія ў беларускім варыянце далёка не заўжды знаходзяцца там, дзе ў выточным тэксце».

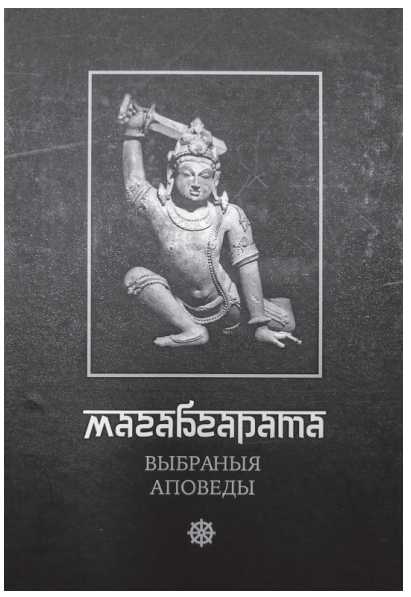

І сапраўды, калі чытаеш пераклад, узнікае адчуванне, што на беларускую мову ён быў перастворaны не зараз, а ў пару старажытных багоў і эпічных тэкстаў, якіх так не стае беларускай літаратуры, з лексікай высокага стылю і такім нязвыклым, але інтуітыўна блізкім словаўтварэннем.

Аповед пра рыбу
Частка 185

2. «Быў Вівасватаў сын Ману, велярышы магутлівы, Прародзічу равён бліскам, о найлепшы між бгаратаў.
3. Магутою, жарбой, палам і красою Вайвасвата перавысіў свайго дзеда, а таксама свайго айца.
4. Узняўшы ўгару рукі, на адной назе стоячы, у слыннай ён у Бадары суворую чыніў жарбу».

Зразумела, што падобны тэкст не можа абысціся без навуковага каментарыя. І сапраўды, ледзь не пад кожнай старонкай вы знойдзеце інфармацыю пра згаданых у творы асоб і тлумачэнні паняццяў, калі яны не прыведзены ў тлумачальным слоўніку напрыканцы выдання.

Ігар Кулікоў абазнаны не толькі ў санскрыце, але і ў стараанглійскай, старайсландскай і стараславянскай мовах. Добрае веданне старажытных эпасаў, а таксама рэтраспектыўны погляд на развіццё беларускай мовы дазволілі падысці да перакладу з адпаведным інструментарыем, прыстасаваным для пастаўленай задачы.

Тэкст «Магабгараты» мае свой сюжэт, але для яго поўнага раскрыцця, нават праз урыўкі, не кажучы пра ўвесь аб'ём, давялося б укладаць адразу некалькі важкіх тамоў, таму перакладчык гэтым разам сканцэнтраваў сваю ўвагу на найцікавейшых устаўных аповедах, якія прадставілі знакаміты эпас праз сваю жанравую разнастайнасць і шматлікія пабочныя гісторыі. Асноўны сюжэт не застаўся без увагі, так, у кнізе ён прадстаўлены праз «Аповед пра горца» і «Плач Гандгары», але ў слове «Ад перакладчыка» Ігар Кулікоў удакладняе: «...з гэтага зборніка чытач амаль нічога не даведаецца пра асноўныя падзеі МБ (калі толькі не прачытае «Кароткі зьмест» ва ўступе), але затое пазнаёміцца з міфалогіяй і рэлігійна-этычнымі поглядамі тагачаснай Індыі, а такама з яе старажытнай паэзіяй».

«Магабгарата» — чытво не на кожны дзень. Як і любы вялікі твор, ён вымагае часу і ўвагі, і я шчыра раю выдаткаваць іх для таго, каб пазнаёміцца з гэтым літаратурным помнікам, каб адчуць веліч старажытнаіндыйскай культуры і фенаменальную пластычнасць беларускай мовы. І першае, і другое прынясуць вам сапраўдныя адкрыцці і эстэтычна-інтэлектуальную асалоду.

Хочацца падзякаваць Ігару Кулікову за праведзеную працу, бо менавіта такія кнігі ў будучыні будуць уваходзіць у новыя акадэмічныя серыі літаратурных помнікаў па-беларуску, без якой ніводная нацыя не можа сябе лічыць сапраўды далучанай да скарбонкі сусветнай культуры.

Міхаіл БАРАНОЎСКІ